

Izhaja vsak pelek.
Uredništvo in
upravnništvo:
Kopitarjeva ulica št. 6.

NAŠA MOČ

Naročnina znaša:

celoletna . . . K 4—
pololetna . . . „ 2—
četrtletna . . . „ 1—
Posamezna št. „ 0'10

GLASILO SLOVENSKEGA DELAVSTVA.

Stev. 39.

V Ljubljani, dne 28. avgusta 1914.

Leto IX.

Bog obvaruj!

Naš presvitli cesar Franc Jožef I. je dopolnil 18. avgusta 1914 svoje 84. leto.

Kaj je vse prestal naš dobri, miroljubni vladar v tej dolgi dobi! Izgubil je cesarjeviča Rudolfa, ki ga je tako ljubil! Zločinska roka anarhistova mu je usmrtila blago njegovo ženo cesarico Elizabeto. Strašen sarajevski zločin je še vsem nam v živem spominu. Strašen sarajevski zločin je dokazal potrebo, da se mora zavarovati obstoj naše države pred tistimi zločinskimi Srbi, ki so hoteli naši državi odtrgati cele dežele, ki so napredovale in ki so pod modrimi vladarji Habsburžanov dosegle tako stopnjo kulture in napredka, da isto nič ne zaostajajo za drugimi kulturnimi narodi.

Varali so se tisti, ki so morebiti mislili, da avstrijski narodi ne bodo ostali zvesti cesarju, ko jih je pozval, da naj varujejo življenje koristi države proti tistim tajnim silam, ki se jim cede sline po delih naše čestitljive države. Neopisno navdušenje, s katerim so hoteli naši narodi na vojsko, v kateri gre za to, da ohranimo kar imamo, in da če Bog da, ponese pravo, krščansko kulturo med tista plemena, ki jo še ne poznajo, je dokazalo, da stoji naša država trdna, mogočna in zvesta v okrilju in pod zaščito naše vladarske rodbine. Milijonom in milijonom se pridružujemo i mi:

Bog obvaruj,
Bog ohrani,
Nam cesarja, Avstrijo!

Nove izkušnje.

Vojska je v marsikakem oziru huda reč. Posebno pa zadene v današnjih časih splošne vojne dolžnosti širše kroge, ki svojedobno tega niso čutili v taki meri. Menimo namreč delavstvo, ki je navezano na vsakdanje delo in zaslužek. Industrija se je v pretekli dobi zelo razširila in razmnožila ter pritegnila nase tisoče in tisoče ljudi. S tem je nastal močni delavski stan, — popolno nov pojav in nov način življenja, ki se je osobito izražal v delavskih organizacijah. V obrambo stanovskih koristi si je delavstvo zasnovovalo celo vrsto raznih društev, ki imajo namen kulturno in gospodarsko dvigniti delavski stan.

Med vsemi organizacijami so najpomembnejše strokovne organizacije in pa gospodarske zadrage. Za strokovne organizacije, ki so temelj delavskemu

napredku, se je mnogo storilo in so te organizacije tudi visoko dvignile delavski stan ter mu bile velika zaslomba. Zato se pa zavedno delavstvo tudi z vso vnetostjo odloča, da se ne bo dalo vso srečo odlepiti od teh društev, ki so danes središča delavskih stanovskih teženj. Vsak zaveden delavec je prepričan, da brez stanovske organizacije delavski stan ne more napredovati, zato pa tudi požrtvovalno sodeluje v prid napredka strokovne organizacije. Prepričan in zaveden delavec ne išče v organizaciji osebnih koristi, marveč mu je pred očmi celokupna korist in prihodnost delavskega stanu. Posebno v težkih časih, ko organizacije vsled skrbi za prihodnost ne morejo v polni meri vršiti jim dane naloge, so taki delavci v resnici kristali stanovskih koristi. Oni ne godrnajo, ako jim organizacija iz previdnosti ne more dati kake materialne podpore. Ne zabavljajo in se ne jeze, pač pa nasprotno še z večjim veseljem in požrtvovanjem izkušajo koristiti organizaciji. To so stebri bodočnosti delavskega stanu. Izkušnje v tem oziru so hvala Bogu, tudi med slovenskimi delavci dobre.

V težkih časih življenja, se pa po kažejo velikokrat tudi pomanjkljivosti raznih naprav in življenja samega. Nekako naravno je, da človek v časih mirnega življenja in rednih razmer, ne misli veliko na morebitne izpremembe in tako bolj brezskrbno živi; ter izda tudi marsikak novič za nepotrebne, da celo škodljive stvari. Tukaj mora poseči vmes delavska organizacija, ter opozarjati delavstvo na samopomoč varčevanja in štedenja. Koliko denarja vržejo še dandanes delavci za nepotrebno in škodljivo žganje, ko je vendar znano, da je žganje smrt delavskega napredku in ugledu. Marsikatera družina morda v resnici strada in nima obleke, ker oče preveč zahaja v žganjarne in gostilne. Zato je naloga vseh res delavskih organizacij, da v zmislu treznosti vplivajo na svoje člane in po teh na druge. Slovenska kršč. soc. delavska organizacija je več ali manj v tem zmislu delovala. S štedenjem se človek zavaruje proti hudim časom brezdelnosti in boleznim, štedenje človeka dvigne do neke samozvesti in ga obvaruje hudih skrbi. Imamo nebroj zgledov, da pri dobri volji najslabše plačan delavec nekaj prihrani, ne da bi si vsled tega pritrgoval pri potrebni hrani. Toda takega tudi redko kedaj vidimo v gostilni. Kaj pomaga nekaterim zvišanje plač, ako njih zaslužek znosijo birtam? Nič! Revščina preje, revščina pozneje.

Naše organizacije so svojedobno

vpeljale lepo napravo »čbelic«, ki je rodila precej dobrega sadu. Žal, da je stvar precej zaspala. To je treba povsod zopet oživiti in s tem izpopolniti osobito strokovno organizacijo. Vsak član strokovne organizacije bi se moral zavezati, da vsak teden ali mesec nekaj vloži v hranilnico. So pa lahko majhni zneski, iz katerih v teku časa naraste vsota, s katero dotičnik lahko razpolaga v slučaju potrebe.

Izpopolnimo v tem zmislu v korist delavstva našo organizacijo, in storilo se bo, kakor kaže sedanja izkušnja; za delavstvo ogromno dobrega!

Glasnik

Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

Tobačna režijska v vojski. Tobakarji so ugibali in uganili, da bodo tobačne tvornice v vojski svoj obrat omejile in da se bo manj tobaka in tobačnih izdelkov prodajalo. To pa ni res in tobakarji so lahko popolnoma brez skrbi. Častniki in vojniki dobe med vojsko tobak, smodke in cigarete, kar je popolnoma prav. Za vojaka je to tako važno, kakor zadostna, kreпка hrana. Lažje maršira, razveseljuje ga, kadar počiva in kadar tabori. Z vojaškega stališča bi se moralo naravnost obžalovati, če bi bila morala tobačna uprava omejiti svoj obrat, a to se ne bo zgodilo. Državne tobačne tvornice vzdržujejo svoj popolen obrat. Veliko tobačnih delavcev je sicer pozvanih pod orožje, tudi so se v tvornicah priredili deli poslopj za namene »Rdečega križa«, a večja izraba obrata zagotavlja tobačni režijski obrat. Prav pride tobačni režijski obrat, ker je med njim delavstvom 80% delavk. Pod orožje vpoklicane delavce so nadomestili novi delavci in uvedle so se nadure. Niti ena smodka ali svalčica se ne napravi manj, kar je tako dobro za tobakarje kakor tudi za državne finance. V trgovskem oziru se sedaj tobačni režijski obrat prav dobro godi; ker se razpeča veliko darov za vojake, ki odhajajo na vojsko. Tudi vprašanje o nabavi surovin ne dela tobačni režijski skrbi, dasi nabavlja surovine iz Amerike in iz Kanade. A tobačna režijska je vedno iz trgovskih in iz tehničnih razlogov gledala na to, da je bila vsaj eno leto s surovim blagom preskrbljena. V njenih skladiščih leži navadno celo blaga za dve leti in tako je tudi sedaj. Avstrijski kadilci bodo zato lahko brezskrbno preživeli vojsko.

× × ×

PRAVICE ŽENSK V RAZNIH DRŽAVAH.

Zedinjene države.

V severno ameriških Zedinjenih državah imajo ženske v enajstih državah in enem ozemlju politično volilno pravico. Dobile so jo leta 1869. v Wyningu, 1893. v Koloradu, 1896. v Utahu in v Idaho, 1910. v Washingtonu in v Kaliforniji, 1912. v Oregonu, Kansasu in Massachusettsu. V teh enajstih državah in v enem teritoriju imajo ženske aktivno in pasivno volilno pravico v vse državne zastope, pristopni so jim vsi uradi in tudi predsedniška čast. Volilna pravica je povsod splošna, navezana v nekaterih državah na dobo bivanja, v Wyningu morajo znati volilci čitati. V južnih državah ni izključeno, da izdajo določila, ki izključijo veliko zamorcev od volilne pravice. Poslaniške zbornice in senati so se nadalje že v petih državah izjavile za popolno politično enakopravnost žensk. Ljudsko štetje odloči leta 1914. o primernih izpremembah ustave v državah Montana, Nevada, Severna Dakota, Južna Dakota in Wisconsin. V državah Iowa, New Jersey, New York in Pennsylvania so bili sprejeti predlogi za uvedbo ženske volilne pravice, razsojati mora o njih še ljudsko štetje in državni zbori, ki bodo izvoljeni leta 1914., 1915. in 1916.

Avstralija.

V Novi Zelandiji so dobile ženske splošno aktivno volilno pravico za poslaniško zbornico in za senat leta 1893., a izvoljene ne morejo biti. V Zedinjenih avstralskih državah imajo od leta 1902. nadalje aktivno, od leta 1912. pa tudi pasivno volilno pravico v zvezen svet, in sicer v senat in v poslaniško zbornico. V posameznih državah »Zveze« so dobile politično volilno pravico v južni Avstraliji leta 1894., v zahodni Avstraliji 1899., v Novem južnem Walesu 1902., v Tasmaniji 1903., v Viktoriji 1908. Tudi v posameznih državah so jim priznali volilno pravico v oba zastopa, a ne izvolilne pravice izveniš južne Avstralije, kjer so dovolili ženskam tudi pasivno volilno pravico, ki pa za senat ni splošna, marveč je navezana na posest. Ženske se volilne pravice udeležujejo približno do 85 odstotkov.

Evropa.

(Finska.)

V Evropi je le malo držav, ki priznavajo ženskam politične pravice. Na Finskem volijo od leta 1907. nadalje tudi ženske in so tudi deželne poslance. Ob volitvah v finski deželni zbor

× × ×

Sveti oče Pij X. †

Rajni sv. oče, papež Pij X., bo ostal v najlepšem spominu katoliškemu delavskemu ljudstvu.

Njegov prednik, papež Leon XIII. je z modro in mogočno bosedo posegel v delavske boje in socialna vprašanja. V svojih krasnih okrožnicah je začrtal jasna pota in določil meje, v katerih more pričakovati delavstvo rešitev socialnega vprašanja in doseže cilj, katerega zasleduje delavska organizacija. Papež Leon XIII. je ustvaril delavstvu delavski program in očrtal naloge, ki jih ima delavska organizacija, cerkvena in posvetna oblast v ublažitvi socialnih razmer, pri dušni in materialni povzdigi delavskega stanu. Leon XIII. je bil oče krščanskega socializma.

Pij X. je pa najlepše pokazal, kako je treba ta program uresničiti v svojem življenju in delovanju. Kako lepo pravi v svojem testamentu! Ubog sem se rodil, ubog sem živel in ubog umrjem. Te njegove besede živo govorijo, kako si je pokojni papež predstavljal socialno delo in socialno življenje,

te besede jasno pričajo o plemenitem srcu, ki je gorelo za blagor in srečo delavskega ljudstva. Še več kot te besede pa priča njegova skromnost, za delavstvo vedno skrbneče življenje.

S Pijem X. je zasedel papeški prestol mož, preproste, delavske družine. Vse grenkosti, kar jih mora delavska družina na svetu izpiti, ni poznal samo iz mrtvih, suhih knjig socialnih pisateljev, ampak jih je sam izkusil in sam doživel. On se ni učil delavskega vprašanja iz debelih foljantov, njega je učilo lastno spoznanje, lastna skušnjava in lastno življenje.

Kdor ima kaj vpogleda v socialne boje, ve, komu ljudstvo najbolj zaupa in koga delavstvo najbolj ljubi. Ne slavnih govornikov, ne slavnih pisateljev, ampak tiste, ki z delavstvom žive, ki se delavstvom roko ob roki bore, ki stoje s srcem ob srcu ljudstva. In Pij X. je bil tak mož. Njegove časti so se preminjale, njegova obleka se je spreminjala, stopal je od časti do časti, od dostojanstva do dostojanstva, dokler ga ni postavila sv. Cerkev na najvišje mesto, katerega more sploh človeški zemljan na svetu doseči. Ali njegovo srce se ni spremenilo, še manj njegovo življenje. Vedno je ostal priprosti sin ljudstva, sin delavske družine, ki je delal, živel za druge, ki je posvetil vse

svoje materialne in duševne sile v prid drugim.

Že kot kaplan in župnik ni imel ničesar svojega, vse je razdal do zadnjega vinarja, do zadnjega kosčka kruha. Njegovo imetje, njegova obleka, vse je romalo v ubožne kočice, med reveže. Reveži, ubožci, bolniki, so bili njegovi prijatelji in njegova družina. Njegovo veselje je bilo, vvesti se za mizo kmečke družine in zajemati iz skledke skromni obed.

Kot škof in patriarh v Benetkah je pospeševal delavske organizacije, zahajal med delavstvo, mu stal na strani v njegovih bojih in delil z njim svoje imetje. Njegova hiša je bila vedno odprta vsakemu delavcu in njegova roka vsakemu revežu. Prvo njegovo delo, ki ga je napravil kot papež, je bilo, da je daroval rimskim revežem 100.000 lir.

Ljudje, ki so prišli z njim v dotiko, so rekli: To je, kakor eden izmed nas! Ubog sem se rodil, ubog sem živel in ubog umrjem. V teh besedah tiči vsa rešitev delavskega vprašanja. Za druge živeti, za druge delati! Da ima svet, nekoliko več tega duha v sebi, kakršnega je imel Pij X., bi bila že marsikaka grenkoba delavstvu na svetu prihranjena.

Pij X. je poznal človeško življenje, poznal njegove slabe in dobre strani.

Vedel je, da se more prava, resnična sreča delavske družine sezidati samo na poštenem, verskem temelju. Brez tega živega krščanskega prepričanja in versko poglobljenega življenja, ni srca, ni miru in zadovoljstva v nobeni delavski družini, če bi tudi imela na mizi polno kruha. Odtod njegova velika skrb in vedno povdarjanje katoliških organizacij, odtod njegove okrožnice, naj delavske organizacije vedno pazijo, da bo ostal v delavskem gibanju in delavskih družinah duh žive, katoliške vere in katoliškega življenja. Pij X. je imel za največjo nesrečo, ki more zadeti delavstvo v tem, da bi izgubilo v boju za svoje pravice živo krščansko zavest. To bi pomenilo za delavske sloje največjo nesrečo, ker bi se s tem podrli temelji delavske sreče.

Katoliški delavci bodo ohranili v svojem srcu velikemu prijatelju ljudstva, sv. očetu Piju X., neminljiv spomin!

Blag mož je bil rajni sv. oče papež Pij X., mož ljudstva, kmečki sin, ostal je reven in priprosti tudi kot namestnik Kristusov, ko mu je bila izročena vsa oblast v nebesih in na zemlji. Rojen je bil 2. junija 1835 v Rieseju na Be-

je bilo med 200 novoizvoljenimi poslanci 21 žensk. Izvoljenih je bilo na Finskem leta 1907. 21, 1908 25, 1909 22, 1910 17, 1911 14 in leta 1913. 21 ženskih poslancev. Po stanu sta bili med 1. 1913. izvoljenimi poslancami 2 doktorici filozofije, 4 učiteljice, 1 obrtna nadzornica, 2 šivilji, 11 gospodinj in 1 neoženjena zasebnica.

Norveška.

Tu so uvedli leta 1907. omejeno žensko aktivno in pasivno volilno pravico, ki se je pa umaknila 1903 splošni. Število volilcev se je zato pri političnih volitvah za 225.000 pomnožilo. Ženske volijo in smejo biti izvoljene v občinsko in v postavodajne zastope. Pri volitvi leta 1909. je imelo 294.697 žensk politično volilno pravico, a volilo jih je le 162.929, 55 odstotkov. Ob volitvah v državni zbor 1912 je volilo zopet veliko več žensk, a izvoljena ni bila nobena. Ker je na Norveškem več žensk kakor mož, bi lahko same določale smer politike, če bi se v ta namen organizirale.

Anglija.

Na Angleškem volijo ženske v nekatere občinske urade, a vse urade ne volijo in ne morejo biti izvoljene; volilna pravica žensk je marveč zelo omejena. Znan je boj, ki ga vodijo angleške sufragetke za doseg ženske volilne pravice in splošno se sodi, da Anglija ne bo dolgo zaostala za Ameriko, za Avstralijo, Finsko in za Norveško.

Švedska.

Tu so leta 1913. živahno agitirali za žensko volilno pravico. Državnemu zboru so predložili 1914 petico za popolno enakopravnost žensk. Podpisalo jo je 314 vseh nad 21 let starih Švedinj. Druga zbornica se je trikrat izjavila za politične pravice žensk, zadnjič leta 1912., a je druga zbornica sklep strmo glasila. V občino volijo Švedinje že od leta 1862., voljene so lahko od leta 1909. nadalje.

Dansko.

Na Danskem je vlada predložila predlogo za splošno aktivno in pasivno žensko volilno pravico. Občinsko volilno pravico so ženske zadobile na Danskem leta 1908. in pridno volijo.

Nizozemska.

Nizozemski min. predsednik je obljubil, da dobe ženske volilno pravico, ko se izpremeni ustava.

Francija

je glede na žensko volilno pravico zelo zaostala, dasi se ženske za njo potegujejo že od srednjega veka dalje. Francozinje hočejo zastaviti vse svoje sile, da pribore občinsko volilno pravico. »Le Journal Gutolye« je nedavno poročal, da hoče knez Albert Monaški uvesti žensko volilno pravico.

Na Islandiji

se uvede ženska volilna pravica, ko potrdi danski kralj, vladar Islandije, tozadeven sklep.

V Turčiji

se je tudi ustanovil ženski odbor, ki se bori za doseg ženskih političnih pravic. Turkinje so si v doseg te zadeve ustanovile lasten list »Kadinler Dug-pussi«.

Na Ruskem Poljskem volijo posestnice in hišnice v občinske zastope.

V Avstriji

volijo članice delavskih balniških blagajen. Volilna pravica je aktivna in pasivna. V deželne zbore volijo velepo-

sestnice. V občine smejo ženske v nekatere dežele voliti, a pasivne volilne pravice nimajo.

V Nemčiji

nimajo ženske političnih pravic, dasi obstojajo njih organizacije, ki se za to potegujejo.

Svetovna vojna in njen dose-danji potek.

Svetovna vojna! Dolgo je to bosedla strašila po časopisju, ne da bi kdo mislil, da se bo kdaj uresničila. Sedaj smo sredi v nji. Začela se je v malem, a razvija se v nedoglednost.

Vsi vemo, kaj je dalo povod, da je Avstrija Srbiji vojno napovedala. Povod, pravimo; kajti tudi brez sarajevskega zločina bi bila Avstrija prej ali slej prisiljena z mečem v roki ukrotiti sosedo, ki je vstrajno stremila za tem, da odtrga od monarhije Bosno in Hercegovino ali pa še kaj več.

Položaj v Evropi je bil pa tudi tak, da je morala zanetiti splošen požar najmanjša iskra. Vsa Evropa, ali kakor kaže razvoj dogodkov — pravzaprav ves svet je bil razdeljen v dva tabora; jedro enega so tvorile Avstrija, Nemčija in Italija (trozveza), drugega pa Rusija, Francija in Anglija (trosparazum). Kadarkoli se je kdo dotaknil katerekoli teh držav ali njih priveskov, je zgomazelo po kosteh tudi vsem drugim, kajti vsak tabor je držal skupaj, kakor kaka prav mogočna »žlahta« — seveda ne morda iz kakega bratstva ali ljubezni, marveč zgolj radi koristi, ki so jih drug od drugega imeli ali za bodoče pričakovali. Med obema taboroma je obstajalo že staro nasprotnost, porojeno iz ljubosumja na moč in vpliv, ki je postajalo vedno nestrpnnejše in je bilo zlasti začasa zadnjih balkanskih kriz parkrat na tem, da izbruhne v splošni vojni.

Kar se ni zgodilo tedaj, se je zgodilo sedaj. In naglica, s katero so se razvijali in se še razvijajo dogodki, najbolj kaže, kako je bilo vse napeto in položaj nevzdržljiv. Komaj je **Avstroogrska** (28. julija) **napovedala vojno Srbiji**, že je dvignila meč tudi **Rusija**, ki je 31. julija odredila **splošno mobilizacijo**. Isti dan se je splošna mobilizacija odredila tudi v Avstroogrski in Nemčiji, in 1. avgusta na Francoskem. Še istega dne so francoske čete vdrle v Alzacijo in Lotaringijo, s čemer je bila otvorjena **vojna med Nemčijo in Francijo**. Dne 2. avgusta je **Nemčija Rusiji napovedala vojno** in 3. avgusta so nemške čete že zasedle veliki mesti na Ruskem Poljskem: Kalis in Čenstohov.

Ker Belgija ni z lepa dovolila, da bi bile nemške čete čez belgijsko ozemlje prodirale v Francijo, je **Nemčija Belgiji stavila ultimatum** (3. avgusta) in s svojimi četami prekoračila belgijske meje. To priliko je porabila **Anglija**, češ, da ne more trpeti, da bi kdo kršil nevtralnost Belgije, ter 4. avgusta **napovedala Nemčiji vojno**.

Dne 6. avgusta je **Rusiji napovedala vojno Avstroogrska**, 6. avgusta pa **Srbija Nemčiji**. Črnogorci je **Avstroogrski napovedala vojno** 5. avgusta, dne 11. avgusta pa **Nemčiji**. Med **Avstroogrsko in Francijo ter Anglijo so se pretrgale diplomatske zveze 11. avgusta**. Na stran trojnega sporazuma se je postavil tudi **Egipt**. Dne 20. avgusta je pa **Japonska**, ki jo z Anglijo že daljša veže pogodba za medsebojno vojaško pomoč, stopila na plan in stavila

Nemčiji ultimatum, da se odreče vseh pravic do kitajske pokrajine Kiaučau, ki jo je Nemčija od Kitajske dobila nekako v najem in razvijala ondaj veliko gospodarsko in trgovsko delavnost. Ta korak Japonske je bil znamenje za **severoameriške Združene države**, ki se z Japonsko radi Filipinskih otokov in drugih nasprotujočih si koristi že dolgo gledajo postrani, — da stopijo na svetovno bojno prizorišče in položijo svoj meč na tehtnico v prilog trozvezi. Dne 24. avgusta so sporočile **Japonski, da ji bodo napovedale vojno**, ako bi zasedla nemški Kiaučau.

Rekli smo: v prilog trozvezi. Ta izraz pa sedaj pravzaprav ni več povsem točen. Medtem, ko se namreč obe ostali zaveznici — Avstrija in Nemčija — nahajata v vojni tako rekoč s celim svetom, je pa **Italija** koj ob začetku sovražnosti izjavila, da zanjo ni podana dolžnost z orožjem pomagati zaveznicama, češ, da ti dve nista bili napadeni, marveč sta sami drugim vojno napovedali. Postavila se je na **stališče popolne nevtralnosti**, vendar pa tako, da je prijateljsko naklonjena svojima dosedanjima zaveznicama, katerima obeča tudi vso svojo diplomatsko pomoč ob sklepanju miru.

Avstroogrska in Nemčija se imata torej danes sami boriti proti naslednjim sovražnikom: Na Balkanu, kjer se je požar začel, proti Srbiji in Črnigori; potem: proti Rusiji, Franciji, Belgiji, Angliji, Japonski in Egiptu (ki pa seveda komaj pride v poštev). V kratkem bodo naši zvezni državi vsaj na morju razbremenile in ojačile severnoameriške Združene države, katerih pomoč bo zanju dragocena.

Nevtralnost so izjavile in ohranile doslej naslednje evropske države: Švedska, Norveška, Danska, Nizozemska, Švica, Španska in Portugalska, Italijo smo že navedli; na Balkanu pa Rumunska, Bolgarska, Turčija in Grška. V Albaniji divja notranja vstaja in nima nobene resnične državne avtoritete, ker se za kneza Viljema nihče ne briga.

Treba pa pomisliti, da so že tudi vse navedene nevtralne države mobilizirale vse svoje brambne sile — nekatere samo, da branijo svoje meje, druge pa očitno komaj čakajo, da se začene vojna in v vojni metež in si z mečem pribore, kar smatrajo, da jim gre. To velja zlasti za Balkan, kjer je Turčija že danes z eno nožo v vojni s Francijo, Anglijo in Rusijo, ki bi ji rade izvile Dardanele iz rok, a tudi Rumunija in Bolgarija spita le še stoje in naslonjeni na meč, ki ga nameravata sukati proti Rusiji in v prilog Avstriji in Nemčiji.

Po vsej pravici pa že danes lahko govorimo o **svetovni vojni**, kakoršne svet še ni videl — saj se gnete pod orožjem vsega skupaj nad 25 milijonov vojakov!

Kako bo ta orjaška borba izpadla? Že sedaj, ko se Avstrija in Nemčija borita docela sami proti številnim sovražnikom, sta na vseh bojiščih zmogavalki: **Srbe** so naše čete pri Šabcu, Lešnici, Loznici, Valjevu ter pri Požarevcu na srbskih tleh grozovito potolkle ter jim prizadejale takih izgub, da ne bodo tako kmalu zopet šli k sebi in mislili na kak napad. **Črnogorce** so naši vrli vojaki istotako s krvavimi glavami poslali nazaj preko meje, ako so jo kje prekorčili, ter jim vzeli Plovlje. Na **ruski meji** so naše čete zmogovito odbile vse napade ruskih kozakov in jim prizadejale silnih izgub. A ne samo to, marveč naše čete zmogovito prodirajo na Rusko Poljsko na obeh

ščeni križi. Zatisnil je na to oči. Nobe-nega nisem videl tako sveto umreti.

Sv. oče dobrotnik revežev.

Ko je zasedel rajni sv. oče benečanski patriarhat, je postal kmalu najpriljubljenejši mož v Benetkah. Revežem je delil miloščino v tako obilni meri, da so morali varčevati v gospodinjstvu, da celo pri hrani. Reveži so imeli pri njem odprta vrata. Vsakega je sprejel, ga poslušal in mu dal, kar je imel.

Pravi mož našega časa.

V sedanjem času, ko drvi vse za udobnim življenjem in bogastvom in se smatra ubožstvo skoraj za sramoto, je umrl mož, najvišji po dostojanstvu in oblasti; sv. oče papež Pij X. Kakor poročajo listi je zapisal v svojo oporoko med drugim tudi sledeče: »Ubog sem rojen, ubožno sem živel in želim, da ubožno umrjem.« To so besede, ki v današnjih časih presenečajo, in kažejo globoko zamišljenost v socialne razmere. Te besede so res socialen program za splošno življenje. Slava možu, ki se je dvignil iz navadne družine do najvišjega prestola na zemlji in je hotel ostati tudi v tem sijaju — reven človek!

straneh Visle in se z nemško armado vred bližajo Varšavi.

Tudi **Nemci so Ruse** že v par velikih bitkah slavno zmagali, jih vrgli daleč čez mejo nazaj ter prodirajo, kakor že omenjeno, naravnost proti Varšavi.

Se sijajnejše so nemške zmage v **Belgiji**, kjer so osvojili mogočno trdnjavo Lüttich in zasedli glavno mesto Bruselj. Odločilne bitke pa so Nemci izvojevali v **Alzaciji** in **Lotaringiji**, kjer so v dneh krog 20. avgusta strahovito potolkli francosko armado, je raztrgali na dvoje in zasledujoč bežečega sovražnika daleč v njegovo lastno deželo zasedli veliki francoski mesti Nancy in Luneville. Težko, da bi si Francozi od tega udarca še enkrat popolnoma opomogli, pa naj jim pride tudi na pomoč še več angleških čet.

Na suhem torej naša reč na celi črti izvrstno in varno stoji. Na **Sredozemskem morju** vladata sicer za enkrat združeni angleško in francosko brodovje, ne da bi bili sicer izvojevali kako bitko, a ko posežejo vmes **Združene države**, se bo stvar okrenila. Nemško brodovje drži na vajetih **rusko vzhodnomorsko brodovje** in varuje nemško obal, **rusko črnomorsko brodovje** je pa še vedno zaprto v Črnem morju, iz katerega pelje le ena pot: **Dardanele**. Tu pa stoji na straži turško brodovje, pomnoženo z dvema izvrstnima nemškima ladjama »Goeben« in »Breslau«, ki sta angleško-francoskemu brodovju v Sredozemskem morju napravili že toliko preglavic in škode. — Naša vojna mornarica se je v dosedanjih praskah s sovražniki izvrstno izkazala; izgubili smo pa doslej le eno ladjo, »Zenta«, ki je pa bila majhna lupina in zastarana. Velik del moštva se je rešil na črnogorsko obal.

Z mirno vestjo že danes lahko rečemo, da bo zmaga na strani Avstroogrske in Nemčije.

Jugoslovan. Strokovna Zveza.

Iz Tržiča. Slabi časi se obetajo nam delavcem. Po tovarnah peša delo. Skoro povsod bodo delali le po tri dni tedensko, v tovarni Goeken samo dopoldne. Več čevljarjev je bilo sprejetih v tovarno g. Pollaka v Ljubljano. Kovačnice delajo redno, prav tako se dela še redno v papirnici Molline. Prav posebno je poklicano delavstvo, da moli za zmago Avstrije, ker le po dobljeni zmagi se bo industrijsko življenje poživilo in delavstvo zopet gmotno okrepi. Čevljarski strokovni društvi sta razdelili premoženje med članke. Naša Jugoslovanska strokovna organizacija pa stoji trdno in se zaveda, da ima za seboj močno centralo v Ljubljani. — Že sedaj, tovariši in tovarišice, poskrbimo, da se bodo naše delavske čete po miru pridružile trumoma najnovejši Jugoslovanski organizaciji. V skupnosti je moč!

USTAVLJENA DELA.

Papirnica v Vevčah je dne 19. t. m. ustavila delo, s tem je postalo 450 delavcev brezposelnih. Ljubljanska predilnica ustavi delo v nekaterih dneh, tudi tukaj bo precejšnje število ljudi izgubilo delo. Dalje je ustavljena papirnica na Goričanah. Nekaj delavcev — posebno delavke bodo dobili pri kmetovalcih začasno delo. Oni pa, ki za kmetička dela niso rabni, sedaj ne vedo kam. Morda se večini posreči dobiti kak zasilen zaslužek, toda gotovo ni. Vsled tega se ti ljudje nahajajo v veliki skrbi za prihodnost. Vsakdo, ki ima kako delo, se prosi uljudno, to naznaniti Jugoslovanski Strokovni Zvezi, ki bo rade volje posredovala v tem oziru. Gotovo bodo družine brezposelnih delavcev, vživale večjo revščino, kakor vpoklicanih vojakov, ker nimajo nikakršnih podpor. Zaraditega naj bi dobroščni ljudje tudi na te reveže obrnili nekoliko pozornosti in naj bi jim z delom in podporami pomagali prenašati težave.

VARSTVO DELAVCEV V PREDILNICAH IN PAPIRNICAH PROTI OSEPNICAM (KOZAM).

Z ozirom na dejstvo, da je v zadnji dobi obolelo več delavcev v predilnicah in papirnicah na osepnicah (kozah), je pozvalo notranje ministrstvo dne 14. aprila t. l. št. 2715/S, deželne oblasti, da opozore vse v njih okrožju obstoječe predilnice in papirnice na nevarnost zanost te kužne bolezni po, iz tujine došlih snovinah. (Bombaž, pita, volna in cunje). Ter je podjetnike opozorilo, da pouče delavstvo o potrebi cepljenja kot varstvo proti tej bolezni.

RUDAR.

Nedeljski počitek in izplačevanje dnin v rudnikih med vojsko.

Uradna »Wiener Zeitung« je v svoji letošnji 195. številki objavila cesarsko naredbo z dne 9. avgusta o dovolje-

nečanskem in je bil do l. 1866. avstrijski podanik. V duhovnika je bil posvečen 18. septembra 1858, čez 10 let je postal dekan in župnik v Salzagnu, l. 1875. je bil imenovan za kanonika v Trevizu, kjer je učil kot profesor v semenišču, jeseni l. 1884. je postal škof v Mantovi. Papež Leon XIII. je imenoval treviškega škofa Jožefa Sarto 12. junija 1893 za kardinala, 15. junija 1893 pa za patriarha v Benetkah. 4. avgusta 1903 so izvolili kardinali beneškega patriarha kardinala Sarto za papeža. Bil je takrat 68 let star, 4. avgusta letos je minulo 11 let, ko je zasedel najčestitljivejši vladarski prestol, prestol sv. Petra.

Papež Leon XIII. je dvignil sv. cerkev do velikanskega ugleda in sijaja v velikansko nevoljo tistih svobodomiselcev, ki so zažadali sv. cerkvi v minullem stoletju toliko ponižanja, toliko udarcev. Njegov naslednik papež Pij X. je pa hotel povzdigniti notranje življenje, hotel je dvigniti versko prepričanje med katoličani. Svoje geslo, da naj se vse v Kristu obnovi, je z največjo verno in gorečnostjo izvajal in z vso svojo močjo delal na pobožno, sveto življenje katoličanov. Njegove preosnovne v cerkvenem življenju, njegova go-

rečnost za blagor duš ostane. Rajnikovo telo počiva in čaka, da je prebudi angeljski glas na strašen dan plačila, a gorečnost do sv. Evharistije, do popolnosti slabih Adamovih in Evinih sinov in hčera ostane.

Živel je plemeniti rajnik tudi kot papež-kralj skromno, revno življenje. Bil je priprost, ljubeznjiv, kadar je občeval s svojimi ljubimi mu katoličani in duhovniki. Ošabnosti, prevzetnosti rajnik ni poznal.

Kako je umrl sv. oče papež Pij X.

Zdravnik rajnega sv. očeta dr. Marchiava je zadnje ure sv. očeta papeža Pija X. tako-le opisal: Zadnjo sveto popotnico je sprejel rajnik veselo in mirno. Bil je v popolni zavesti in tako ginjen, da je plakal. Z roko je napravil znamenje sv. križa. Njegove oči so bile kakor zamaknjene in so tako žarele, da kaj takega, kar živim, še nisem videl. Ko se je bližala smrt, je bil papež zelo miren in močan, dasi je čutil, da se mu bliža smrt. Dolgo časa sem že zdravnik, a kaj takega še nisem videl. Okolu 9. ure zvečer je sv. oče skoraj popolnoma izgubil zavest. Stisnil sem mu v roko križ. Šepetal je še nekaj besedi in pobožno stiskal mali, slonoko-

nju izjem glede na predpise o nedeljskem počitku in o izplačevanju dnin v rudnikih, kolikor časa bodo trajale po vojski povzročene izredne razmere. Cesarska odredba slovi: Temeljem § 14. državnega temeljnega zakona z dne 21. decembra 1867, drž. zak. št. 141 določam:

§ 1.

Minister javnih del se pooblašča, da dovoljuje izjeme, kolikor časa trajajo izredne razmere, glede na predpise § 4. postave z 21. junija 1884, drž. zak. št. 115 in § 206. splošne rudarske postave z dne 23. majnika 1854, drž. zak. št. 146 v obliki postave z dne 17. majnika 1912, drž. zak. št. 107.

§ 2.

Ta cesarska odredba se uveljavi tisti dan, ko se razglasi.

§ 3.

Izredba je poverjena Mojemu ministru za javna dela.

Dunaj, dne 9. avgusta 1914.

Franz Jožef m. p.

Stürgkh m. p., Hochenburger m. p., Förster m. p., Trnka m. p., Zenker m. p., Georgi m. p., Heinold m. p., Hussarek m. p., Schuster m. p., Engel m. p., Morawski m. p.

Uradna »Wiener Zeitung« tolmači ta odlok tako-le: Postava z dne 21. junija 1884 državnega zakona št. 115 o zaposlenju mladoletnih delavcev in žensk, nadalje o dnevni delovni dobi in o nedeljskem počitku v rudnikih predpisuje, da se prične nedeljski počitek v rudnikih za vse moštvo istočasno ob nedeljah ob 6. uri zjutraj in da mora trajati 24 ur. Postava dne 17. majnika 1912 drž. zak. št. 107 obsega med drugim določbo, da je rudarski podjetnik dolžan svojim delavcem izplačevati plače vsaj vsakih 14 dni.

S splošno mobilizacijo se je odzval rudnikom velik del njih uradniškega, pazniškega in delovnega osebja. Kljub temu zahteva korist države, da rudniki, v prvi vrsti premogokopi še tudi naprej vzdrže svoj obrat, ker ne delajo le posredno in neposredno za namene vojske, marveč tudi zato, da preskrbe prebivalstvo s kurivom in da omogočijo nadaljevanje obrtnih in industrijskih obratov s kurivom. Zadovoljiti se morajo vse te potrebe tembolj, ker bi sicer bile oškodovane državne koristi in splošno dobro.

Ker je odpadlo toliko delovnih moči, postane neobhodno potrebno, da se omeji nedeljski počitek, v kar pooblašča zdaj izdana cesarska naredba.

Uradniško in nadzorno osebje, ki je v rudarstvu še ostalo, ne bo v mnogih slučajih moglo izvesti v 14 dneh obračune za izplačilo dnin, da ne zanemari varnosti rovov in moštva. Za vzdrževanje rudarskega obratovanja se ne bo mogoče izogniti okoliščin, da se bodo izplačilni dnevi začasno drugače določili.

S cesarsko naredbo se zato minister javnih del pooblašča, da sme glede na izplačevanje dovoliti izjeme.

Vsebinska odborov kaže, da gre le za odredbe, ki so le začasne in ki ne razveljavljajo trajno postavnih predpisov. Odredbe se bodo le v toliko vporabljevale, v kolikor to zahteva korist države in potreben ozir na vzdrževanje delovne moči in sile delavcev. Dopuščenost, da se plače delavstvu izplačujejo v daljšem kakor 14 dnevem roku, je tudi v največjo korist delavstvu, ker bi radi moratorija stari plačilni način po predpisih lahko dovedel, da se omeji delo in bi zato manj delavcev zaposljevali. Izjeme se bodo dovoljevale v vsakem slučaju le, ko bodo rudarske oblasti vse razmere natančno proučile in le za dobo neobhodne potrebe. Ob podaljšanju izplačilnega roka se bo predpisalo, da dobe delavci predurjenje.

Najdaljši rok za izplačilo, ki se dopusti v rudnikih, bo znašal 4 tedne.

× × ×

Vodstva tistih organizacij Jugoslovanske Strokovne Zveze, ki imajo tudi člane rudarje, naj jih opozore na važnost nove določbe.

Materam, vzgojiteljem in vsem prijateljem mladine!

Vsled žalostnih razmer, ki so po vojski nastale, ne trpe le odrasli, katerim je odvzeta priložnost, da si zaslužijo vsakdanji kruh, temveč zlasti še mladina, ki je po večini izgubila svoje reditelje in vzgojitelje. Sicer je precej poskrbljeno zato, da denarna podpora družini nadomesti očetov zaslužek, toda veliko večja je nevarnost npravne zapuščeniosti in zanemarjenosti, ki preti mladini zlasti v mestih, njih okolici in po industrialnih krajih. Kdor pogleda nekoliko po Ljubljani, bode lahko opazil večje ali manjše otrok, ki pohajkujejo po cestah, hodijo za vojaki in počenajajo vsakovrstne nesposobnosti. Nevarnost, da se v takih razmerah mladina pokvari in podivja je tem večja, ker je lahko mogoče, da bode vojska dalj časa trajala in se redni pouk v šoli še več mesecev ne bode mogel pričeti. Ali naj je ves ta čas mladina brez očetovske skrbi, brez šolskega vzgojnega vpliva izpostavljena vsem nevarnostim pouličnega življenja?

Tukaj je nujno potrebna socialna pomoč. Zato je sklenila Vincencijeva družba v sporazumu z visoko c. kr. deželno vlado, deželnim odborom in mestnim županstvom, da se otvori v Ljubljani nekaj dnevniških otroških zavetišč, oziroma da se že obstoječa razširijo. V teh zavodih bodo otroci ves dan pod nadzorstvom, se navajali k primernemu delu, se igrali in razveseljevali. Opoldne bodo dobivali gorko južino, popoldne malico, zvečer pa se vrnili v svoje domače hiše. Na ta način se bode preprečilo poulično pohajkovanje,

materam bode odvzet velik del skrbi za otroke in bodo lahko šle za zaslužkom, vsem družinam pa bode to podjetje v izdatno gmotno in duševno podporo.

Za sedaj so se določili v Ljubljani za otroška zavetišča sledeči zavodi: za dečke Marijanišče in Rokodelski dom v Komenskova ulici; za deklice: zavod pri Uršulinkah, ljudska šola v zavodu baronice Lichtenthurn. V Šiški hiša Vincencijeve konference poleg kolodvora, na Viču: društveni dom in ljudska šola, v Mostah novo poslopje ljudske šole. Sprejemali se bodo šoloobvezni otroci od 6. do 14. leta. Po potrebi se bodo tudi za otroke pod 6. letom priredili posamezni oddelki.

V Ljubljani naj se prijavijo dečki: vodstvu Marijanišča ali zavetišča v Rokodelskem domu (Komenskega ulica 12), deklice predstojništvu uršulinskega samostana (na portu) in Lichtenturniškega zavoda. Za Šiško sprejema prijave za vse otroke gospa Frančiška Borštnar (Kolodvorska ulica št. 216 hiša nekdanje Vodovodne zadrage) in župni urad Marijinega oznanenja. Na Viču se je oglasiti pri šolskemu vodstvu, v občini Vodmat—Moste—Sela pa v občinski pisarni. — Oglasiti se je najprimerneje dopoldan od 10. do 12. ure. Kot donesek, ki ga je treba vplačati, se je določilo za vsakega otroka 20 vinarjev na dan, kar bodo starši lahko vplačali v tedenskih ali mesečnih obrokih. V posameznih slučajih nujne potrebe in siromaštva se bodo otroci sprejeli brezplačno.

Starši in prijatelji mladine! Pričrni smo, da je naše podjetje za sedanje razmere velevkoristno in nujno potrebno. Zato vas prosimo, da nas podpirate s svojim vplivom. Ni dvoma, da mnogim otrokom mnogo bolj ugaja pohajkovati po ulicah in se potepati, kakor bivati pod nadzorstvom ali se pečati s primernim delom. Zato je pa dolžnost staršev in vzgojiteljev, da preprečijo podivjanost in razbrzdanost, ki preti mladini v sedanjih časih in nas podpirajo pri našem rešilnem delu. Najboljši pripomoček za to so »Otroška dnevna zavetišča«.

Patronat
Vincencijeve družbe za mladino.

ZAKAJ UTRDE DUNAJ IN BUDIMPEŠTO.

Časnikarski urad ogrskega ministrskega predsednika objavlja v ogrskem uradnem listu: Ker zavzema sedanja svetovna vojska velikanske dimenzije, so vse države, ki so v vojsko zapletene, dolžne, da rešijo vsa vprašanja, ki bi se lahko pojasnila in se morajo preprečiti vse posledice kakega presenečenja. Zagotoviti se mora svoboden razvoj operacij, ki jih namerava naša vojska, preskrbeti se mora pa tudi vse za energično obrambo in se po že izdelanih načrtih prično graditi utrdbe ob podonavski črti in se zavarujejo tiste glavne točke, ki se morajo čuvati na Donavi, na Dunaju in v Budimpešti. Prebivalstvo obeh držav, ki z za-

nimanjem in z odločnostjo zasleduje vojsko, gotovo odobrava ta načrt, ki ga tisti vodilni narekuje, ki je Nemcem tisti vodilni misel narekuje, ki je Nemcem narekovala l. 1870., da so utrdili Berolin.

Naš načrt hoče samo to, da osigura obrambo v vsakem slučaju in da se z odločnostjo brez kake skrbi lahko postopa napadalno proti sovražniku.

Uradni list nadalje poroča, da se je informiral in da more zagotoviti, da je bilo utrjevanje že pred mobilizacijo predmišljeno in da ni morebiti posledica kakšne zdaj nastale situacije. Utrditi želijo vojno poveljstvo, da more s popolno gotovostjo nastopiti, morajo biti v najkrajšem času izgotovljene. Berolin so utrdili leta 1870. Prusi, ki pač niso imeli nikakega povoda, da bi se bili bali kake nevarnosti za njih glavno mesto. Utrjevanje točk ob Donavi, ki je že dolgo časa nameravano, zahteva vojna uprava, kljub sedanji izborni situaciji, da reši vsa obrambna vprašanja. Utrditi se morajo prelazne točke ob Donavi in obe prestolici monarhije.

Izdajatelj in odgovorni urednik Jože Gostinčar.
Tisk Katoliške Tiskarne.

Bogata zaloga ženskih ročnih del in zraven spadajočih potrebščin.	
F. Meršol LJUBLJANA Mestni trg 18.	
Trgovina z modnim in drobnim blagom.	
Velika izber vezent, čipk, rokavio, nogavio, otroške obleke in perila, pasov, predpasnikov, žepnih robov, ovratnikov, zavrtno, volne, bombaža, sukanca itd.	
Predtiskanje in vezenje monogramov in vsakovrstnih drugih risb.	

Največja in najstarejša
tovarna lončenih peči in
raznih lončenih izdelkov
August Drelse, Ljubljana
— Mnogokrat odlikovana. —

Priporoča se slavnemu občinstvu in prečastiti duhovščini v naročju na
Štedilna ognjišča in peči

preproste in najfinejše, izvršene v poljubnih modernih barvah in vzorcih najbolj strokovnjaški, solidno in trpežno po najnižjih cenah. Župniščem, samostanom in Solam dovoljujem znaten popust. Ilustrirani ceniki so na razpolago.

§ 98.

Kdo sme imeti vajence.

Vajence smejo imeti obrtniki samo tedaj, če imajo sami ali njih namestniki potrebne strokovne znanosti, da morejo ustrezati predpisom § 100 glede obrtne izuče vajencev in ki so po uredbi in naravi svojega obrtovanja tudi resnično v stanu to storiti.

Tisti imetniki obrtov, ki so bili obsojeni zaradi kakega hudo delstva sploh ali zaradi pregreška ali prestopka, storjenega iz dobičkarstva ali zoper javno pravnost, ne smejo vajencev niti vzprejemati niti že vzprejetih dalje obdržati.

Pravico imeti vajence, more obrtno oblastvo odvzeti za vedno ali za določen čas takim obrtnikom, kateri so hudo prekršili dolžnosti proti zaupanim jim vajencem ali o katerih so znana taka dejstva, vsled katerih se pokažejo v npravnem oziru za nesposobne imeti vajence, in sicer se odvzame ta pravica neodvisno od drugih kazni, katere naj se naložijo po obrtnem redu ali po občnem kazenskem zakonu.

Zlasti se more gospodarju odvzeti pravica, imeti vajence za vedno ali za določen čas, ako uspeh vajenceve preskušnje (preskušnje za pomagata) pokaže, da je gospodar kriv neugodnega uspeha vajencevega.

Pravica imeti vajence se odvzame potem, ko je bila zaslišana zadruga, kateri pripada gospodar vajencev.

Obrtnikom, ki dajejo posla vajencem, more obrtno oblastvo na predlog dotične zadrage ali obrtnega nadzornika prepovedati, da imajo istodobno mladostne pomožne delavce, ako se s tem, da imajo mladostne pomožne delavce, izogibajo predpisom o vajencih.

Kadar se pa ni bati škode ali zlorabe, more obrtno oblastvo v drugem odstavku imenovanim obrtnikom izjemoma dovoliti, da vzprejemajo vajence.

§ 133 a določa, kdaj se za kazni odvzame pravica imeti vajence.

Vajence morejo sprejeti v učenje samo taki obrtni gospodarji (oziroma namestniki), ki so zmožni, vajenca zadostno izobraziti v dotičnem obrtu. — Ako postane gospodar pozneje nezmožen za svojo nalogo napram vajencu, poiskati more le-ta službo pri drugem gospodarju, toda čas učenja pri prejšnjem gospodarju se mu vračuni v ostalo učno dobo.

Prepovedano je vajence imeti tistim gospodarjem, ki so bili obsojeni zaradi kakega kaznivega dejanja, ki je omenjeno v § 98, 2. odstavek. Tem gospodarjem more le obrtno oblastvo dovoliti, da se smejo pri njih vežbati vajenci, ako bi se ne bilo bati nobene zlo-

Razen tega je trgovinski minister v porazumu z ministrom za notranje stvari pooblaščen pri tistih vrstah obrtnih podjetij, za katere se je v zmislu §§ 75., alineja 3 (zdaj člen VI. zakona z dne 16. januarja 1895. l. [drž. zakonik št. 21], izpremenjenega z zakonom z dne 18. julija 1906. l. [drž. zak. št. 125] in 96 b, alineja 4, dovolil neopretrgani obrat, da se bodo mogli po potrebi vrstiti oddelki delavcev, primerno urediti delovni čas.

Ako se je po prirodnih dogodkih ali neugodah pretrgal pravilni obrat, ali če je nastala večja potreba dela, more obrtno oblastvo prve instance posameznim obrtnim podjetjem dovoliti začasno podaljšanje delovnega časa, toda za tri tedne največ; čez ta rok dalje pristoji tako dovoljenje političnemu deželnemu oblastvu.

Podaljšati se sme delovni čas v primeru silne potrebe in tri dni v mesecu največ proti samemu glasilu pri obrtnem oblastvu prve instance.

Na dela, katera se morajo pred samim izdelovanjem opraviti, kakor pomožna dela (kurjenje kotlov, svečava, snaženje), se ne uporabljajo gorenja določila, ako teh del ne opravljajo mladostni pomožni delavci.

Ure čez delavni čas izplačevati posebe.

Kateri obrti da se štejejo za tovarniške, o tem glej opazko pri § 1. o. r.

Izvemši za mladostne pomožne delavce med 12. in 14. letom ni nikjer določeno, po koliko časa na dan (razun ob nedeljah) se smejo delavci uporabljati v obrtnem delu. Le za tovarniška podjetja določuje zakon tozadevne meje ter odreja, da delovna doba tekom 24 ur s p l o š n o ne sme presegati 11 ur.

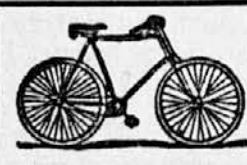
Izjeme sme dovoljevati trgovinski minister za one vrste obrtov, pri katerih je podaljšanje delovnega časa potrebno z ozirom na njihove posebne potrebe (§ 96 a, 2. odstavek) in pri obrtih, ki se vrše nepretrgoma (§ 96 a, 3. odstavek. — Min. naredba z dne 27. maja 1885, drž. zak. št. 85, določa, da se sme delovni čas za eno uro na dan podaljšati v predilnicah za svilo, tkalnicah za svilo in tovarnah za trakove, predilnicah ovčje volne in bombaža in tkalnicah za bombaž, v predilnicah za lan in konoplje, v tovarnah za vrvi in motvoze, v barvarstvu, pisanju tkanin, belilstvu in v mlinih.) — V nepretrgoma se vrše čih obrtih je dovoljeno dvanaajsturno delo na dan, toda pod izpolnjevanjem § 74 a o. r. in na podlagi istega izdanih predpisov. To velja zlasti za plavže, stalno se vršeče žgalnice za apno, cement in opeko, nepretrgoma delujoče mline, pivovarne in sladarne, izdelovanje octa (izvemši vinski ocet), stiskanih droži in kemijskih proizvodov.

Solidno izdelane
dežnike in solnčnike
priporoča
po najnižjih cenah
L. Mikusch, Ljubljana,
Mestni trg št. 15.

Lekarna „Pri kroni“ Mr. Ph. A. Bohinc
Ljubljana, Rimska cesta št. 24.
Priporočajo se sledeča zdravila:
Balzam proti želodčnim bolečinam, steklenica 20 v.
Kapljice za želodec, izvrstno, krepljeno in slasi do
jedi pospešujoče sredstvo, steklenica 40 v.
Kapljice zoper želodčni krč, steklenica 50 v.
Posipalni prašek, proti oginjanju otrok in proti po-
tenju nog, škatlica 50 v.
Ribje olje, steklenica 1 krono in 2 kroni.
Salicilni koloidi, za odstranitev kurjih oces in trde
kože, steklenica 70 v.
Sladila za otroke, škatlica 60 v.
Tinktura za želodec, odvajalno in zelodec krepljeno
sredstvo, steklenica 20 v.
Trpotčev sok, izvrstni pripomoček proti kašlju, ste-
klenica 1 krono.
Železnato vino, steklenica 2 kroni 60 v in 4 krono 80 v.

IVAN JAX in SIN v Ljubljani,
Dunajska cesta 17
priporoča svojo bogato zalogo raznovrstnih
voznih koles in šivalnih strojev
= za rodbino in obrt. =

Gričar & Mejač
Ljubljana, Prešernova ulica 9
priporočata svojo največjo zalogo
izgotovljenih oblek za gospode,
dečke in otroke.
Novosti v konfekciji za dame.

Pozor, slovenska delavska društva!
Kupujte svoje potrebščine pri znani
in priporočljivi domači manufakturni
trgovini
Janko Češnik
(Pri Češniku) LJUBLJANA
Lingarjeva ulica - Stritarjeva ulica
v kateri dobite vedno v veliki izbiri
najnovejše blago za ženska in moška
oblačila.
Cene najnižje. Cene najvišje.
Postrežba poštena in zanesljiva.

Sladni čaj-zajtrk!
Kri! 50% prihranka in okusen zajtrk, južina! dose-
žejo oni, ki namesto kave, čaja, kakoa, sladne kave, pijejo
sladni čaj. Ako se ga uporablja pri dojenčkih namesto
moke za otroke, so otroške bolezni manj nevarne. — Je za po-
lovico cenejši. Dr. pl. Trnkoczyjev sladni čaj ima ime Sladin in
Moči je vedno bolj priljubljen. Povsod 1/4 kg zavoj 60 vin.
Tudi pri trgovcih. Po pošti pošlje najmanj 5 zavojev
lekarnar Trnkoczy v Ljubljani. Ta lekarnar je svojih osem
otrok zredil s sladnim čajem. Glavne zaloge na Dunaju: le-
karnar Trnkoczy: Schönbrunnerstrasse št. 109.
Zdravje! Josefstädterstrasse št. 26, Radetzkyplatz št. 4.
V Gradcu: Sackstrasse št. 4.
Priporočljiv zlasti za one, ki se čutijo bolj, slabe.
Za resničnost tega naznanila jamči 5 tukaj navedenih trditev
Trnkoczyjevih, istotako ugodne sodbe zaupanja vrednih oseb.

Svoji k svojim!
A. LUKIČ
Ljubljana, Pred Skofijo št. 19.
Konfekcijska trgovina
za dame, gospode, dečke in deklice
se najtopleje priporoča.

The PeKo shoe
Varstvena znamka.
Peter Kozina & Ko.
Tovarna čevljev v Trzinu,
Gorenjsko.
Najmodernejše podjetje monarhijske.
Otvoril sem lastno prodajalno
Na drobno v Ljubljani na debelo
Breg št. 20 (Gojzova hiša).

A. & E. SKABERNE, Mestni trg št. 10
Velika zaloga manufakturnega blaga, različno
sukno za moške obleke, volneno blago, kakor
ševijoti, popelin, delni, itd. za ženske obleke. —
Perilno blago, cečirji, kambriki, batisti v bogati
izbiri. Različno platno in šifoni v vseh kako-
vostih in širinah; potrebščine za krojače in šivilje.
Flanelaste in šivane odeje, različne preproge za
postelje, kakor tudi cele garniture. — Novosti
v volnenih in svilenih robcih in šalih. Namizni
prti, servijeti in brisalke iz platna in damasta.
Priznane nizke cene!
Posebni oddelek za pletenine in perilo. Vse
vrste spodnje obleke za ženske in moške, kakor:
srajce, hlače, krila, bodisi iz šifona ali pa tudi
pletene iz volne ali bombaža. — Največja izbira
v nogavicah v vseh barvah kakor tudi v vseh
velikostih za otroke. — Predpasniki najnovej-
ših krojev iz pisanega blaga, šifona, lustra in
klota. Stezniki ali moderci od najcenejših do naj-
finejših. Fini batistasti, platneni in šifonasti
žepni robci. — Zaloga gospega perja in puha.
Vedno sveže blago!

Najboljša, naisigurneja prilika za štedenje!
Ljudska Posojilnica
registrovana zadruga z neomejeno zavezo
v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 6
prilije, v lastni hiši, nasproti hotela „Union“ za frančiškansko cerkvijo
sprejema hranilne vloge in vloge v
tekočem računu, za katere jamčijo
ne samo njeni zadružniki, temveč tudi
cela dežela Kranjska
in jih obrestuje po
4³/₄ %
brez kakega odbitka, tako da sprejme vlož-
nik od vsakih vloženih 100 kron čistih
obresti 4.75 kron na leto. Stanje vlog je
bilo koncem marca 1913 čez 22 milijonov
kron. Za nalaganje po pošti so poštnohra-
nilnične položnice brezplačno na razpolago.
Načelstvo.

— 210 —

Dalje sme tovarniško podjetje v treh dnevih v mesecu
brez posebnega dovoljenja podaljšati delovni čas. Vendar pa se delo
v teh 3 dnevih ne sme podaljšati čez 11 ur za več nego 3 ure na dan.
(Trg. min. ukaz 27. maja 1885, št. 15.576.) — Vsako tako podaljšanje
je treba naznaniti (brez kolka) obrtnemu oblastvu prve stopnje
(§ 96 a, 5. odstavek).

V slučajih § 96 a, 4. odstavek, sme dovoliti obrtno oblastvo
prve stopnje, da se delovni čas podaljša tekom 3 tednov, in sicer
vsak dan za 2 uri čez 11 ur, oziroma za eno uro čez 12 ur delovnega
časa. — Za več nego 3 tedne, toda kvečjemu za 12 tednov v letu, sme
dovoliti omenjeno podaljšanje politično deželno oblastvo, in sicer
za ravno toliko časa na dan, kakor obrtno oblastvo prve stopnje. —
Prošenja za omenjeno podaljšanje mora rešiti obrtno oblastvo prve
stopnje tekom 3 dni, politično deželno oblastvo pa tekom 3 tednov
po vložitvi. (Trg. min. ukaz 27. maja 1885, št. 15.576.)

§ 96 b.

Otroci pred izpolnjenim 14. letom se ne smejo uporabljati za
pravilne obrtne opravke v tovarniško obratovanih obrtnih podjetjih.
Mladostni pomožni delavci med izpolnjenim 14. in izpolnjenim
16. letom se smejo uporabljati samo za lajša dela, ki ne morejo ško-
dovati zdravju teh pomožnih delavcev in ne ovirajo njih telesnega
razvoja. —

Razen mladostnih pomožnih delavcev se tudi ženske sploh ne
smejo za ponočno delo uporabljati v tovarniško obratovanih obr-
nih podjetjih.

Vendar more trgovinski minister v sporazumu z ministrom
za notranje stvari zaslusavši trgovinske in obrtne zbornice ukazoma
oznameniti tiste vrste tovarniško obratovanih obrtnih podjetij, pri
katerih se obrat z ozirom na njegovo kakovost ne da pretrgati, ali
pri katerih je silna potreba dela z menjajočimi se delavci z ozirom
na potrebščine teh industrijskih panog in pri katerih se smejo iz teh
vzrokov mladostni pomožni delavci med izpolnjenim 14. in izpol-
njenim 16. letom, kakor tudi ženske sploh uporabljati za ponočno
delo. Vendar ves delovni čas skup teh oseb v 24. urah ne sme iti čez
zakoniti delovni čas (§ 96 a, alinea 1).

V § 96 a je omenjenih nekaj določb, ki omenjujejo čas dela v
tovarnah v obče, § 96 b pa zadeva v tem oziru mladostne pomožne
delavce in ženske osebe.

Mladostni pomožni delavci in ženske osebe sploh ponoči sploš-
no ne smejo delati v tovarnah. Izjeme sme ukazoma dovoljevati trg.
minister, toda le za one mladostne delavce, ki so že dopolnili 14. leto,

— 211 —

in za ženske osebe, in sicer pri onih vrstah obrtov, katerim je to
neobhodno potrebno. Dotične predpise obsega min. naredba z dne
27. maja 1885 (drž. zak. št. 86), ki odreja, da smejo imenovane osebe
delati tudi ponoči, zlasti v sledečih podjetjih: plavži, steklarnice,
čiščenja perja za postelje, izdelovanje čipk s pomočjo strojev, izde-
lovanje papirja in napol dovršenih tvarin, izdelovanje sladkorja,
izdelovanje konserv in še v nekaj drugih obrtjih. — V slučaju, da se
delovna doba podaljša na podlagi § 96 a, 4. in 5. odstavek, in da tako
podaljšanje sega v nočni čas, dovoljeno je, mladostne pomožne de-
lavce med dopolnjenim 14. in dopolnjenim 16. letom, kakor tudi
ženske osebe, ki imajo pravilno službo pri dotičnem podjetju, upo-
rabljati tudi ob urah, ki segajo v nočni čas, t. j. čez 8. uro zvečer.

**BB. Za pomožne delavce pri koncesijoniranih stavbinskih obrtjih in
drugih stavbinskih podjetjih.**

§ 96 c.

Določilo § 88 a se uporablja na podjetja železničnih gradenj
in druga od kogarkoli obratovana stavbinska podjetja, pri katerih
ima več kot 20 delavcev opravke pri eni stavbi (gradnji).

Pri stavbah, katere naj izvršijo ta podjetja, veljajo nadalje
določila §§ 96 a in 96 b, in sicer le-ta določila tudi glede tistih delav-
cev, katerih nimajo neposredne stavbinske podjetja, ampak taki
obrtniki v delu, katere rabijo stavbinska podjetja za izvrševanje
dotičnih del.

C. Za vajence.

§ 97.

Za vajence velja, kdor stopi pri kakem imetniku obrata v upo-
rabo, da se praktično nauči obrta, brez razločka, ali se je dogovorila
učnina ali ne, in ali se plačuje mezda za delo ali ne.

Po zakonu se smatra torej za vajenca tista oseba po dovrše-
nem 12. letu, ki stopi v službo v kako obrtno podjetje z namenom,
da bi se priučila dotičnemu obrtu. — Drugo vprašanje pa je, ali se
more vajenec učiti v vsakem obrtu, tudi v tovarniškem. Upošte-
vajoč zahteve, katere stavi obrtni red (§ 100) do gospodarja (oziroma
namestnika) v oziru vajencev in njih obrtne izobrazbe, smelo bi se
v mnogih slučajih trditi, da se vajenci v tovarnah ne morejo učiti.
Sprejemati bi se smeli le v takih tovarniških podjetjih, kjer se delo
vrši podobno kakor v malih obrtjih, za dovoljen pouk v obrtnih
opravilih in za izpolnjevanje drugih dolžnosti, katere prevzame go-
spodar nasproti vajencu.